

УДК 378.091.33-027.22

Н.В.КАЗАНІШЕНА,
кандидат педагогічних наук
(м.Кам'янець-Подільський)

Практична підготовка студентів-екологів до екологічної освіти й виховання шкільної молоді

У статті акцентовано увагу на проблемі організації та оптимізації педагогічної практики студентів-екологів. З'ясовано значення педагогічної практики у процесі становлення фахівця. Відображено функції, завдання та принципи її організації. Запропоновано та охарактеризовано етапи проведення практики. Розроблено комплекс завдань, які студенти мають виконати під час практики. При цьому враховано освітньо-кваліфікаційні вимоги до підготовки студентів-екологів. Запропоновано перелік звітних документів, наведено вимоги щодо їх оформлення. Зроблено висновок про роль планоїрної організації педагогічної практики студентів-екологів та ефективність запропонованих методів роботи.

Ключові слова: педагогічна практика студентів-екологів, практична підготовка, екологічна освіта й виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Виробнича педагогічна практика студентів 5 курсу спеціальності 7.04010601 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» є невід'ємною частиною процесу фахової підготовки екологів у вищому навчальному закладі. Актуальність введення педагогічної практики у навчально-виховний процес фахової підготовки екологів обґрунтовується загостренням екологічних проблем та вагомим значенням екологічної освіти й виховання у гармонізації взаємодії суспільства й природи. Залучення студентів до практичної діяльності забезпечує високу якість засвоєння теоретичних знань, формування практичних умінь і навичок, розвиток творчих здібностей та професійного інтересу. Під час проходження практики відбувається процес самовдосконалення особистості майбутнього еколога.

Передумовою ефективності педагогічної практики є її організованість, наукова обґрунтованість змісту, чіткість визначення завдань, які мають виконати студенти, та їх відповідність можливостям, рівню підготовки студентів та термінам практики.

Аналіз досліджень і публікацій... В основу нашого дослідження покладено наукові напрацювання В.Воробей [1], С.Звереві [2], Н.Казанові [3], Л.Кацові [4], М. Козій [5] та ін., присвячені питанням організації та оптимізації педагогічної практики студентів різних спеціальностей. В означених працях розглядаються функції, завдання, особливості організації практичної підготовки студентів різних спеціальностей.

Формулювання цілей статті... **Мета статті** – обґрунтувати значення, визначити функції, зміст педагогічної практики студентів-екологів, охарактеризувати завдання, які мають виконати студенти під час педагогічної практики у школі.

Виклад основного матеріалу... Навчальним планом підготовки студентів спеціальності 7.04010601 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка передбачено організацію педагогічної практики на 5 курсі у 2 семестрі. Базами для проходження педагогічної практики обирають школи з високим науково-методичним рівнем забезпечення освітнього процесу, сучасною матеріально-технічною базою та висококваліфікованими вчителями.

Мета педагогічної практики з екології – формування, поглиблення та систематизація теоретичних знань, практичних умінь і навичок, здібностей, мотивів, цінностей, стилю поведінки та діяльності, необхідних для успішного виконання завдань екологічної освіти й виховання у майбутній професійній діяльності в умовах загальноосвітньої школи.

Практика проходить після вивчення навчальних дисциплін «Методика навчання екології», «Екологічна освіта та виховання», тому студенти випробовують ефективність та дієвість засвоєних на лабораторно-практичних заняттях методів, прийомів, засобів екологічної освіти й виховання учнів, вивчають стан екологічної культури учнів, планують та організовують навчально-виховні заходи екологічного змісту, оцінюють ефективність їх впливу на учнів, а також оцінюють власні професійні знання та вміння.

На основі аналізу наукових праць з тематики дослідження [1, с.15–28; 5, с.42–63] ми визначили **функції** безперервної педагогічної практики:

- навчальна – студенти засвоюють відповідні знання та вміння з екологічної освіти й виховання учнів;
- виховна – систематична робота з екологічної освіти й виховання стимулює інтерес до нього, відповідальність, бажання досягти результатів;
- розвиваюча – сприяє розвитку спостережливості, педагогічного мислення студентів, вміння

аналізувати факти, робити відповідні висновки;

– інтегруюча – виконання завдань передбачає актуалізацію набутих раніше знань, умінь, активізує систему мотивів, ціннісних орієнтацій, їх інтеграцію та спрямованість на виконання визначених завдань.

Основні завдання педагогічної практики з екології:

- закріплювати теоретичні знання з екологічної освіти й виховання учнів;
- удосконалювати практичні вміння й виробляти навички планувати, організовувати, аналізувати виховну роботу екологічного змісту у школі відповідно до вікових, індивідуальних особливостей учнів, рівня їх підготовки;
- стимулювати інтерес до екологічної освіти й виховання учнів.

Принципи організації педагогічної практики:

- відповідність змісту педагогічної практики вимогам, поставленим державою та суспільством до еколога та його професійної діяльності;
- зв'язок практики з життям, що передбачає створення умов, добір завдань, які максимально відображають майбутню професійну діяльність;
- принцип систематичності та неперервності обумовлює регулярне залучення студентів до виконання завдань з екологічної освіти й виховання;
- поступове та логічне ускладнення змісту й завдань практики, що дає змогу послідовно залучати студентів до виконання системи дій та операцій, полегшує їхнє засвоєння, забезпечує підтримку інтересу до екологічної освіти;
- зв'язок із теоретичними курсами, лекціями та практичними заняттями;
- навчально-виховний характер практики: вона має сприяти закріпленню та поглибленню набутих знань, виробленню умінь послідовно та цілеспрямовано здійснювати екологічну освіту учнів, стимулювати інтерес до екологічної освіти й виховання учнів та розвивати бажання його здійснювати.

Планомірність роботи студентів під час практики забезпечує поетапність її організації [2, с.8; 3, с.7–12].

1 етап. Педагогічна практика розпочинається із організації настановчої конференції, під час якої до відома студентів доводяться мета й завдання практики, пояснюється її зміст, порядок проходження, інструктаж з техніки безпеки, правила поведінки, особливості обліку та оцінювання тощо.

2 етап. У школах студентів закріплюють за 10-11 класами, у яких викладається екологія. Під час практики студенти мають працювати як вчителі екології та як помічники класних керівників, за якими вони закріплені. Впродовж педагогічної практики у школі студенти виконують різноманітні види робіт та завдання, передбачені програмою практики.

Студенти ознайомлюються зі школою, її керівництвом, вчителем екології, класним керівником класу, за яким закріплюються на період практики, кабінетом екології. Знайомляться зі шкільною документацією та правилами її ведення. З допомогою класного керівника знайомляться з учнями класу, з яким мають працювати. Спільно з вчителем за участю методистів з університету, кожен студент складає власний план роботи на весь період практики.

У перші ж дні студенти виконують опис кабінету екології. Відвідують уроки вчителя, виховні заходи. Водночас, практиканти готуються до проведення власних пробних, залікових уроків та виховних заходів, розробляють та погоджують з учителем, класним керівником і методистом плани-конспекти й сценарії. Практиканти зобов'язані самостійно готувати і проводити уроки екології, творчо та професійно підходити до їх підготовки та проведення, опрацьовувати методичну, наукову та науково-популярну літературу, використовувати різноманітні методи, прийоми й засоби навчання.

За весь період практики студент проводить 1 пробний та 1 заліковий уроки, виховний захід на екологічну тематику, готує їх детальний самоаналіз.

Обов'язковим завданням для кожного студента на період педагогічної практики є вивчення екологічної культури учнів. Для цього студенти завчасно готують анкети, тести, критерії для оцінювання результатів.

Під час практики студенти систематично ведуть щоденники, в яких записують зміст проведеної роботи, результати спостереження за навчально-виховним процесом, власною педагогічною діяльністю, особисті враження.

Після завершення педагогічної практики студент має вчасно оформити та здати на перевірку керівнику практики звітну документацію.

Отже, для досягнення мети та визначених завдань педагогічної практики студенти зобов'язані виконати такі **завдання**:

1. Систематично вести щоденник.

2. Ознайомитись зі школою, кабінетами екології, біології, географії, хімії і їх матеріально-технічним забезпеченням. Зробити опис кабінету.

3. Ознайомитись із планом роботи школи, календарним планом вчителів екології та біології, планом виховної роботи класного керівника. Зробити витяги із календарного та виховного планів на період проходження практики.

4. Відвідувати впродовж практики всі уроки, які проводить вчитель. Зробити аналіз 2 уроків учителя.

5. Ознайомитись із учнями класу, за яким закріплені, проаналізувати їх успішність з екології та інших предметів.

6. Підготувати конспекти та провести уроки екології: 1 пробний та 1 заліковий. Відповідно до вимог оформити конспект уроку та його аналіз.

7. Відвідати та проаналізувати позакласні виховні заходи, які проводить вчитель екології, біології, географії чи хімії або класний керівник.

8. Провести анкетування учнів з метою вивчення їх екологічної культури.

9. Розробити сценарій та провести виховний захід на екологічну тему.

10. Виконати індивідуальне завдання.

11. Проводити профорієнтаційну роботу.

12. Здійснювати систематичний аналіз своєї практичної діяльності та досвіду навчально-виховної роботи вчителя й школи.

13. Брати участь у гуртковій роботі з екології, біології, географії.

14. Брати участь у роботі з окремими учнями, що займаються науково-дослідною роботою, зокрема, в Малій академії.

15. Виготовляти й використовувати у навчальній роботі дидактичний матеріал, наочні посібники, допомагати вчителю в обладнанні кабінету.

16. Вчасно підготувати звітну документацію.

17. Брати участь у роботі підсумкової конференції в університеті.

3 етап. Після завершення практики студенти завершують оформлення звітної документації, яку вони мають у належному стані здати на кафедру. Наведемо перелік та охарактеризуємо вимоги до звітної документації.

✓ **Щоденник педагогічної практики.** Структурними елементами щоденника є: календарний план роботи студента, робочі записи під час практики, відгуки та оцінка роботи студента на практиці. У щоденнику мають бути відображені усі види робіт, які виконував студент під час практики, наведено їх аналіз, оформлені відгуки (характеристика) вчителя, класного керівника, керівника з фаху про роботу студента-практиканта.

Щоденник має бути завірений підписами вчителя екології, класного керівника, директора та печатками навчального закладу. Після оформлення щоденник перевіряє керівник з фаху, який також дає свої відгуки, зауваження щодо проходження педагогічної практики студентом, а також керівник практики від університету. Після захисту педагогічної практики у щоденник виставляється оцінка за роботу студента і засвідчується підписами керівника практики від університету та членами комісії.

✓ **Календарний графік проходження практики.** Укладається після ознайомлення зі школою, вчителями, розкладом, календарним плануванням вчителя екології та планом виховної роботи класного керівника, на основі переліку завдань, які має виконати студент під час педагогічної практики. Індивідуальний план має включати всі види рекомендованих робіт, визначених програмою педагогічної практики та переліком завдань для студентів.

Календарний графік роботи погоджується із керівниками практики, вчителем екології, класним керівником та засвідчується їхніми підписами. Після виконання запланованих видів роботи студент має зробити відмітки про їх виконання безпосередньо у календарному графіку практики.

✓ **Робочі записи під час практики.** Виконуються студентом-практикантом щоденно. Спочатку студент обов'язково вказує дату. А потім дає детальний опис усіх видів робіт, які він виконував під час роботи у школі, та висновки щодо їх ефективності.

✓ **Відгук і оцінка роботи студента на практиці.** Характеристику на студента-практиканта дають вчитель з фаху та класний керівник. У характеристиці наводиться узагальнений аналіз та оцінка роботи студента під час практики. Аналізується рівень його теоретичної підготовки з екології, обізнаність із методичними аспектами навчання екології у школі. Характеризується вміння спілкуватися з учнями, вчителями, старанність та наполегливість у виконанні завдань педагогічної практики тощо. Обов'язково подаються рекомендації щодо підсумкової оцінки практиканта. Характеристика має бути підписана вчителем екології, класним керівником та засвідчена підписом директора і печаткою навчального

закладу, де проходила педагогічна практика.

✓ **Звіт студента про проходження педагогічної практики.** Звіт виконується на спеціально оформлених аркушах паперу формату А4. У звіті необхідно відобразити та охарактеризувати усі види робіт, які виконував студент під час педагогічної практики. Зокрема, мають бути охарактеризовані навчальна, виховна, методична та науково-дослідницька робота практиканта. Чітко вказується кількість відвіданих та проведених самим студентом уроків (пробних та залікових), їх теми, тема виховного заходу; терміни їх проведення. Зазначаються основні досягнення та недоліки під час педагогічної діяльності у школі та характеризуються інші види робіт, які виконувались під час практики. Описуються враження, аналізуються труднощі та вносяться пропозиції щодо вдосконалення педагогічної практики екологів у школі. Звіт засвідчують підписами студент, вчитель з фаху та класний керівник.

✓ **Опис кабінету екології.** Опис кабінету має бути оформлений на окремому аркуші паперу формату А4. В описі необхідно зазначити, де знаходиться кабінет, на скільки робочих місць розрахований, як оформлений, чи є препаратознавська. Зробити перелік та детально охарактеризувати обладнання, засоби унаочнення, які є у кабінеті екології, зазначити, чи відповідають вони змісту шкільного курсу екології. Звернути увагу на дотримання санітарно-гігієнічних норм у кабінеті: відповідність температури, достатність освітлення, зручне розташування дошки тощо.

✓ **Витяги з календарного плану вчителя екології та класного керівника.** Готуються практикантом у перший день педагогічної практики у школі за згодою вчителя екології та класного керівника. Витяги календарного планування мають охоплювати 1 місяць (березень).

✓ **Результати аналізу успішності учнів класу.** Оформляються у довільній формі на окремому аркуші паперу формату А4. Спочатку необхідно описати методи, за допомогою яких досліджувалась успішність (анкетування, аналіз журналу, бесіди з учнями, учителем тощо). Після цього описати результати аналізу успішності учнів. Варто зазначити, які учні мають кращі знання з предмету, у яких виникають проблеми з успішністю з екології. Доцільно проаналізувати, чи завжди успішність з екології відповідає успішності з інших предметів.

✓ **Аналіз уроків, проведених вчителем.** Студент зобов'язаний відвідувати усі уроки, які проводить вчитель. На основі своїх спостережень під час уроків необхідно оформити аналіз уроків вчителя. Схема аналізу наведена у додатках. Оформляється на окремих аркушах паперу формату А4.

✓ **Конспекти пробних та залікових уроків з екології.** Готуються на окремих аркушах паперу формату А4. Обов'язково мають бути 1 конспект пробного та 1 конспект залікового уроків. Якщо студент проводив більше уроків, то їх також необхідно подати зі звітною документацією.

На першій сторінці конспекту відводиться місце для засвідчення конспекту вчителем та керівником з фаху, визначається тема, мета, тип уроку, методи проведення, обладнання, використана в процесі підготовки до уроку література. Після цього подається детальний та послідовний виклад змісту уроку (хід уроку). В кінці конспекту відводиться місце для оцінки та підписів вчителя та керівника з фаху.

У конспекті необхідно чітко виокремити макроструктурні та мікроструктурні елементи уроку (курсивом, півжирним шрифтом або підкреслити), зазначити орієнтовну тривалість кожного етапу, що в подальшому полегшить роботу студента під час проведення уроку. Послідовність структурних елементів може бути різною, залежати від типу уроку, але обов'язково орієнтованою на виконання поставлених цілей уроку екології.

Конспект пробного уроку погоджується та підписується вчителем.

Конспект залікового уроку попередньо погоджується та завіряється підписами вчителя та керівника з фаху. Підписи обов'язково мають бути на першій сторінці конспекту, що свідчить про вчасний допуск студента до уроку, а також в кінці конспекту – після оцінки за проведений урок, що засвідчує позитивну оцінку роботи студента.

✓ **Сценарій (конспект) виховного заходу.** Готується на окремих аркушах паперу формату А4. На першій сторінці сценарію відводиться місце на підписи класного керівника, керівника з фаху та з педагогіки. Далі зазначається мета виховного заходу, форма та методи проведення, наочні посібники та технічні засоби. Після цього викладається зміст проведеного заходу.

Сценарій виховного заходу попередньо погоджується та підписується класним керівником, а також керівниками з фаху та з педагогіки (на початку конспекту). Оцінюється виховний захід після його проведення в ході обговорення класним керівником та керівниками з фаху і з педагогіки із занесенням залікової оцінки у конспект виховного заходу (в кінці конспекту).

✓ **Анкети для вивчення екологічної культури учнів та результати їх опрацювання.** Студент самостійно готує анкету. Після анкетування учнів проводить аналіз анкет та робить відповідні висновки. Результати анкетування мають бути оформлені письмово. Слід

охарактеризувати загальний рівень розвитку екологічної культури учнів усього класу та окремих учнів.

Анкети попередньо погоджуються із класним керівником та керівником практики з фаху. Аналіз анкетування засвідчується підписами класного керівника та керівника з фаху.

✓ **Результати виконання індивідуального завдання.** З переліком завдань студенти ознайомлюються на настановній конференції. Результати оформляються у формі реферату.

✓ **Опис профорієнтаційної роботи,** що проводилась під час педагогічної практики у школі подається у довільній формі на окремому аркуші паперу.

✓ **Дидактичні матеріали, наочні посібники,** які використовувались під час уроків та виховних заходів. Якщо було зроблено об'ємні унаочнення, можна представити їх макети.

✓ **Комп'ютерна презентація або відеопрезентація про хід та результати педагогічної практики.** У презентації варто коротко подати інформацію про навчальний заклад, де проходила педагогічна практика, та напрями його діяльності. Основну увагу слід надати відображенню роботи практикантів і характеристики основних їх досягнень.

Після аналізу звітної документації керівниками практики через декілька днів після її завершення проводиться підсумкова конференція. Студенти звітують про виконану роботу, обговорюють та аналізують результати, визначають недоліки, проблеми, які виникали під час роботи у школі, висловлюють пропозиції та побажання щодо покращання організації педагогічної практики у школі.

За результатами конференції, із врахуванням оцінок, які виставили студентам керівники практики за виконання завдань, оформлення звітної документації та трудову дисципліну, проводяться підсумки практики та виставляється **підсумкова оцінка роботи студентів**. Педагогічна практика завершується диференційованим заліком та оцінюється за 100-бальною шкалою. Практика оцінюється позитивно тільки у тому випадку, якщо студент успішно виконав усі види робіт, передбачених програмою практики.

Висновки... Педагогічна практика студентів спеціальності 7.04010601 Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування – важлива складова процесу їх фахової підготовки. Її актуальність обумовлюється вагомим значенням екологічної освіти й виховання у розв'язанні екологічних проблем сьогодення. Результати даного дослідження забезпечують цілеспрямованість та планомірність в організації педагогічної практики студентів-екологів, що є передумовою її ефективності.

Означене дослідження не вичерпує проблеми практичної підготовки студентів до екологічної освіти й виховання. Перспективним є урізноманітнення завдань педагогічної практики.

Список використаних джерел та літератури:

1. Воробей В. И. Формирование у студентов педагогических институтов умений и навыков организации воспитательной работы с учащимися в процессе непрерывной педагогической практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Воробей Валентина Ивановна. – К., 1989. – 155 с.
2. Зверева С. В. Единство теоретической и практической подготовки будущих учителей к воспитательной работе в начальной школе : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики» / С. В. Зверева. – М., 1990. – 18 с.
3. Казакова Н. В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів умовах ступеневої підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. В. Казакова. – К., 2005. – 22 с.
4. Кацова Л. І. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. І. Кацова. – Харків, 2005. – 20 с.
5. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів : метод. посіб. / М. К. Козій. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 140 с.

Анотація

Н.В.Казанишена

Практическая подготовка студентов-экологов к экологическому образованию и воспитанию школьной молодежи

В статье акцентировано внимание на проблеме организации и оптимизации педагогической практики студентов-экологов. Выяснено значение педагогической практики в процессе становления специалиста. Отображены функции, задачи и принципы ее организации. Предложены и охарактеризованы этапы проведения практики. Разработан комплекс заданий, которые студенты должны выполнить во время практики. При этом учтены образовательно-квалификационные требования к подготовке студентов-экологов. Предложен перечень отчетных документов, приведены требования по их оформлению. Сделан вывод о роли планомерной организации педагогической практики студентов-экологов и эффективности предложенных методов работы.

Ключевые слова: педагогическая практика студентов-экологов, практическая подготовка, экологическое образование и воспитание.

Summary
N.V.Kazanishena

Practical Training of Students-Ecologists to Environmental Education and Upbringing of School Children

The article emphasizes on the problem of organizing and optimizing of pedagogical practice of students-environmentalists. The importance of pedagogical practice in the process of becoming a specialist is cleared. The functions, objectives and principles of its organization are reflected. The stages of practice are offered and characterized. Complex tasks that students perform during practice is worked out. Educational and skill requirements for training students- environmentalists are taken into account. The list of statements, the requirements for their execution are given. The conclusion about the role of systematic teaching practice of students environmentalists and effectiveness of the proposed methods is made.

Key words: teaching practice of students-environmentalists, practical training, environmental education and upbringing.

Дата надходження статті: «26» березня 2013 р.

УДК 378.147

І.Є.КАНЬКОВСЬКИЙ,

кандидат технічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Майстер-клас як сучасна форма самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів

Акцентовано увагу на тому, що мета самостійної роботи в процесі підготовки фахівця полягає у розвитку такої риси особистості як самостійність, а саме здатність організувати і реалізувати свою діяльність без стороннього керівництва і допомоги. Рекомендовано для її досягнення використати таку форму самостійної роботи як майстер-клас. Узагальнено підходи до визначення поняття «майстер-клас». Розкрито структуру майстер-класу і охарактеризовано основні елементи технології його проведення. Визначено позицію студента, який виступає в ролі Майстра, при підготовці і проведенні майстер-класу. Сформульовано критерії для визначення ефективності використання такої форми самостійної роботи. Наведено приклади використання майстер-класу в якості форми самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів. Встановлено, що майстер-клас мотивує студентів до освоєння навчальних програм; підвищує їх відповідальність за своє навчання; формує в студентів системне мислення на основі самостійної роботи над виконанням індивідуальних та групових творчих завдань з навчальних дисциплін і т.п.

Ключові слова: самостійна робота, майстер-клас, структура, технологія проведення, критерії ефективності, інженер-педагог.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Самостійна робота – головний резерв підвищення ефективності підготовки фахівців і в процесі навчання слід цілеспрямовано залучати студентів до здобуття знань, виробляти у них здатність і потребу діяти самостійно і незалежно. Ще Я.Коменський наголошував: «...Альфою та омегою нашої дидактики нехай буде пошук і відкриття способу, за якого б учителі менше навчали, а учні більше б училися» [1, с.162].

Однак та практика організації самостійної роботи студентів, що склалася у вишах не відповідає сучасним вимогам. Студенти в основному обмежуються вивченням конспектів лекцій і без спеціальних завдань не звертаються до підручників, словників, атласів, довідників. Вони впевнені в тому, що навчальний матеріал, що «препарований» викладачем не потребує додаткового вивчення. В наслідок у студентів майже не розвивається внутрішня мотивація, бажання зрозуміти і розібратися у питанні самостійно.

Разом із тим, сучасному суспільству і виробництву потрібен спеціаліст, що є освіченою, гармонійно розвиненою особистістю, яка спроможна в умовах ринкової економіки постійно поповнювати наукові знання, швидко адаптуватися до динамічних процесів у галузях техніки і технологій, системах управління і організації виробництва і володіє здатністю мислити самостійно, творчо.

Аналіз досліджень і публікацій... Проблеми організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні присвячені роботи таких дослідників, як О.Бабкіної, Л.Журавської, О.Заїки, В.Козакова, І.Шимко, А.Аюрзанайн, В.Попович, Г.Січкаренко, Е.Петрова, Л.Радвінської, Н.Шаронові та інших.

Встановлено, що психологічною умовою успішності самостійної роботи студентів є формування стійкого інтересу до обраної професії і методів оволодіння її особливостями, що залежать від наступних параметрів: взаємини між викладачами і студентами в освітньому процесі; рівень